

Hlavní výživa občanstva je polní hospodářství a nádenictví. Nábytek i šat je zmodernisován. Nováková rodina je zde nejstarší.

Dějiny.

První zmínka o Hetlínu činí se r. 1627, kdy po smrti Ondřeje Horňateckého z Dobročovic zboží zbraslavické děleno bylo pěti jeho synům a synu Kunatovi připadl Hetlín. Zboží zbraslavické bylo rozsáhlé a jistá část jeho, kteráž připadla synu Kunatovi, a jemuž asi nebyla vhod, odkoupila ještě téhož dne, kdy mu připřknuta byla — jeho máteř Kateřina, vdova po † Ondřeji Horňateckém, ale již 1650 prodala Štípkoklasy, k nimž Hetlín náležel. Po smrti Bohuslavově r. 1653 dědili jeho tři synové statky otcovy, a Frant. Litmír obdržel tu část, ve které byl i Hetlín. Zboží toto přešlo ku panství zbraslavickému a sdílelo osudy téhož panství až do r. 1709. Týmž rokem 2. dne měsíce března koupil ves Hetlín Bernard hrabě Věžník jako panství lesní za 4880 zl. stř. od pěti synů Obiteckých po † rytíři Obiteckém z Obitec, pánu na Janovičkách a Zbraslavicích, a tak dostal se Hetlín k panství novodvorskému, jehož osudy snášel a snáší dosud.⁷⁵⁾ V Hetlíně zřízen z chalup selských poddaný dvůr. Stavení dvorské jest ve vsi nejstarší.

Hetlín náleží k politické obci zbraslavické a má obecního majetku 2 ha pozemků, z nichž platí 14 K; celá obec má výměry 371 ha 22 a a platí 1247 K 30 h daní.

Deště přicházejí pravidelně od západu. Bouřky též a nejvíce v červnu a červenci. Krupobitná mražna stílnou sice dosti často okolí, ale bez všíkých následků. Pozemky mají tato jména: na Kačínách, u Bučiny, Kačina, Darmacíněk, Návésák, v Katovém koutě atd.

Hetlín patří školou, farou, poštou, stanicí telegr. a četnickou i obvodem zdravotním do Zbraslavic, kam ročně 53 K 73 h přispívá. Nejbližší stanice železniční jsou Zbraslavice na míst. dráze Hora Kutná-Zruč.

HLÍZOV.

V úrodné Labské rovině táhnoucí se od Záboří ke Kolínu blíže sev. úpatí vrchů Kaňkovských — posledních to výběžků Železných hor Česko-Moravské pahorkatiny — na dně mořské zátoky Mezholezské rozprostírá se 220 m nad mořem starobylá ves Hlízov. Na západní straně při samé obci vedena jest severozápadní železnice, vystavěná r. 1870 a k ní skoro rovnoběžně přimyká silnice erární vystavěná v XVIII. století a opravená r. 1820—2.

Okresní silnice svatokateřinská dělí obec na dvě nestejně velké polovice. Větší částí prochází r. 1898 vystavěná okres. silnice spojující Hlízov s erární silnicí kolínskou. Při straně východní teče říčka „Klejnarka“, kteráž protéká Mladý Hlízov (Hlízůvek), část to obce hlízovské, v níž jest prastarý, před časem přestavený parostrojní moderní mlýn. Na cestě od Hlízova ke Sv. Kateřině býval přes Klejnarku položen dřevěný most, zvaný „černý most“, ten byl r. 1898 nahrazen mostem železným. Nedaleko tohoto mostu je „bílý most“ vedoucí přes kanál z Kačín a bažantnice do Klejnarky. Stoka ta zřízena byla k odvádění vod z panských polí a luk, a počátkem XVIII. století dal hrabě Jan Rudolf Chotek, zakladatel zámku kačínského, stoku regulovati a rodina hraběcí konala tu časté vyjíždky po lodičkách až ku Labi. Za touž příčinou byl „bílý most“ zdvižen, aby pohodlně i loďky plachetní tu projížděti mohly.

Hlízov má 101 dům, ve kterých bydlí 747 obyvatelů, z nichž jest 18 ev. ref., 8 augš. a 4 židé. Nejstarší rodiny v Hlízově bydlící jsou: Donátova, Kábelova, Pospíšilova a Tučkova.

Kroj i nábytek v Hlízově zcela zmodernisován.

⁷⁵⁾ Ledr: Děje Nov. Dvorů.

Domy hlízovské tvoří podél silnic pravidelné ulice a odděleny jsou narmnoze zahradami anebo jen dvory sousedících hospodářů. Výstavnost jest jednoduchá. Kromě zámku ve dvoře a nové škol. budovy jest jen jedno stavení o poschodí; ostatní budovy jsou vesměs přízemní. Čtyři starší chalupy byly ještě před nedávnem dřevěné s krytem doškovým a na štítech jejich byly vyřezány kalichy. Patrně náležely za dávných časů vyznavačům pod obojí. Dnes ovšem není po nich ani památky. Ostatně jsou domy vystavěny z kamene a cihel pálených a jsou kryty taškami nebo břidlicí, ano i šindelem.

Škola v Hlízově.

Celá obec dělí se na čtvrti, které takto se zovou: 1. Podmokly — že tam domy podmokávají. 2. Hradčany — skupina domů, které stojí blíže místa, kde stával hrádek. 3. Nepřízeň — od nepříznivého výsledku dolování. 4. Hlíník — postavené domky na hlíně. 5. Hlízůvek, jinak Mladý Hlízov — pozdější zbudovaná část obce; také lid říká u „Mlýna“. 6. Průhon — ulice — kudy se vyváděla stáda na pastvu. K Hlízovu náleží také část samoty na „Skalce“. Jest to domek pod č. 95. Směrem západním od obce nedaleko samoty „Skalka“ jest rybníček, Brůdek zvaný. Toť zbytek velikého rybníka, který se tu kdysi rozkládal. Nyní jest Brůdek téměř celý zarostlý rákosím.

Kol Hlízova vedla od Malína stará zemská stezka Haberská. Tou spěchávali Hlízovští ve stol. XI. na hradiště malínské, kdy ještě ani Hory, ani Kolína nebylo, touž spěchali na služby boží do chrámu Páně sv. Jana a Pavla, kterýž také dle častých návštěv „hlízovským kostelem“ zván býval. Hlí-

zovští ani neopustili kostel svůj, když r. 1143 Hlízov byl dán českým velmožem Miroslavem z Cimburka, rodem z Markvarticů, klášteru sedleckému.

Od r. 1421—1628 byli Hlízovští vyznání podobojího a jmenovaný chrám sloužil konfessi jejich. Po vydání tolerančního patentu císařem Josefem II. vrátilo se opět mnoho lidí k víře podobojí. R. 1791 bylo v Hlízově již 66 osob evang. ref.

Na prostranství před panským dvorem stojí železný kříž ohražený zábradlím. Dle pověsti bylo zde v dobách dávnověkých pohanské pohřebiště. Časté nálezy popelnic a různých předmětů z hrobů domněnku tu potvrzují. Mnoho jich bylo před léty darováno gymnasiu kolínskému.

Obecní jmění mimo fondu chudinského, který obnáší 1460 K, záleží ze státní obligace per 1400 korun pozemku na Vohrádce, obecní pastoušky a menších kousků pozemků vedle okr. silnice. Z toho platí obec 16 K 64 h, celá obec má výměry 353 ha a platí 10.102 K 66 h přímých daní. Cena jednoho jitra pozemku před sto léty byla 400 K, dnes obnáší přes 2000 K. Svěrázná jména pozemků jsou: v Templích (u židovského templu), na Vršovsku, na Homolce, u Volšiny, na Švihovsku, na Hambalce (Hanibalce), u Frátovky, u Brůdku, na Kačinách, u Rejtknehta, na Dvořišti, u Šifovky atd.

Hlavním zaměstnáním obyvательства jest rolnictví. Daří se zde obilí všeho druhu, ale zvláště věnuje se velká péče pěstování zelí, které požívá věhlasu v celém království. Vedle zelí pěstují se také ve velkém okurky a cibule. I ostatní zeleniny pilně si zde hledí. Mimo obyčejná řemesla jsou zde také zastoupeni koláři, kováři, truhláři, košíkáři a řezníci. Mládež rolnická většinou studuje, menší část zůstává pak při hospodářství. Dělnictvo mužské pracuje doma v statcích rolnických, anebo chodí do blízkých továren, ženské nacházejí také výdělek v tabákové regii sedlecké.

Krajina kol Hlízova je nyní celá proměněna v pole, ač před nemnoha léty (1860) bylo zde ještě více než 200 korců pozemků pastviskem a občinou.

Do osady se mimo dřeva a uhlí skoro ničehož ve větším množství nepřiváží. Za to však vývoz z osady hlízovské jest nepoměrně veliký. Množství zelí, okurky, křen, cibule atd. vyvážejí se i na trhy světové. Nádraží starokolínské a sedleckokutnohorské bývají v dobu vývozu obléhány.

Na stromoví je krajina chudá, ale míst je dost, které by mohly být osázeny. Veřejná školka na stromoví také chybí. Snad stane se i u věci té brzká náprava.

Deště přicházejí hlavně od západu a krupobití stíhá obec skoro každého roku a zničí valnou část úrody — zvláště pocítuje se škoda na okurkách a zelí.

Škola.

Mládež hlízovská chodila od nepaměti do školy malínské, kde již v XVI. století byla škola. Když se Hlízovští přesvědčili, že v Malíně je nedostatek místa, jali se ucházeti o školu vlastní pro děti hlízovské, jichž bylo daleko přes 100. A výsledek námahy byl ten, že již 10. srpna r. 1839 čís. 42.223 obdrželi od krajského úřadu v Čáslavi povolení ku zřízení vlastní školy. Ale překážky postaveny různé v cestu a Hlízovští nechtěli ani slyšeti o stavbě vlastní školy. Teprv po dlouhém čase desíti let — až 17. ledna 1849 — počalo se vyučovati v najatých místnostech v hostinci Josefa Pospíšila č. 48. Třída zřízena v šenkovně a učitel bydlel v malém pokojíku vedle třídy. Byla-li „muzika“, musely lavice ven, ať pršelo, nebo se sněžilo. Po muzice teprv se sháněli mužští a ženské, aby třídu dali do pořádku.

Po dvou letech přestěhována škola do čísla 31. k Janu Pospíšilovi. Tam z ovčína zřízena třída a v domku bydlel učitel. Obec platila Pospíšilovi 28 zl. stříbra činže.

V tomto stavení vyučováno bylo do r. 1861, kterýmžto rokem obec za příspěvní vrchnosti novodvorské postavila na „Vohrádce“ novou školu nákladem 6000 zl. Plány zhotovil a stavbu provedl zednický mistr Václav Slepíčka

z Nov. Dvorů. Jednotřídní škola hlízovská byla výn. c. k. zemské škol. rady ze dne 25. července 1875 č. 11.376 rozšířena o třídu druhou s platností od Nov. r. 1877 a vyučování se počalo v této druhé třídě ve šk. roce 1877—8.

První příjmy učitelovy byly od 15. ledna 1849 takto:

1. Od sedleckého učitele Havliče, který měl právo vybírat sobotáles až do úmrtí,	16 zl. stř.
2. Později od téhož ještě	8 „ „
Celkem	24 zl. stř.

Po úmrtí uč. Havliče obdržel učitel od vdovy 35 zl. stř.
R. 1855 v únoru vybírala škol. plat obec a platila učiteli 183 zl. 38 kr. stř.

Zámek v Hlízově.

R. 1860 dostal učitel od obce bezplatně v užívání pozemky u Brůdku, celkem 1 ha 488 m²; mimo to měl zdarma pozemek u školy na „Vohrádce“ a z obecní pokladny přidáno mu 10 zl.

Takový poměr potrvál až do vydání zákonů škol. Tenkrát se obec rekvirovala pozemky u Brůdku a učitel ponechala jen pozemek na „Vohrádce“, z něhož platil učitel obci 16 K nájemného. Prodejem „Vohrádky“ a staré školy ztrařil správce školy i tento pozemek.

Budova šk. r. 1861 postavená sešla úplně a nevyhovovala již svému účelu. Obec hlízovská uznávajíc toho, že v tak bídne budově déle dítek vyučování nelze, usnesla se, že postaví budovu novou dle zásad moderních. Toto usnesení provedla r. 1907. Vystavěla dle plánů stavitele Ceňka Dajbycha z Hory Kutné nákladem 45.000 K budovu novou. Stavěl ji Jindřich Rákosník ze Sedlec. Svému účelu odevzdána byla ve šk. r. 1907/8 a prohlášena podle úsudku pedagogů nejpraktičtější školou v okrese kutnohorském. Místní šk. rada postavila si v srdci občanstva a mládeže nehynoucí památník a to tím větší, že vedle školy založila dle plánu vrch. měst. zahradníka kutnohorského Arnošta Cernovského nákladem 800 K park, kterýž jest ozdobou nejen školy, ale i celé obce.

Posloupnost učitelstva.

Posloupnost učitelstva: Prvním učitelem byl Jan Kudrna (1849–88), dosud žije ve výslužbě ve Všejanech a čítá dnes 93 roky, Josef Černý (1877–81), Václav Vesner (1881–92), Jindřich Hrbek (1888–1905), Jos. Bárta (1892–97), Josef Roček (1897 uč. dosud), Antonín Brynych (1906, říd. uč. až dosud). Vyučování industr. zavedeno r. 1887 a první industr. učitelkou byla paní Marie Krulišová (1887–90), Bož. Hrbková (1890–1905), Cecilie Bernásková (1905–1906), Emma Černá (1906–10), Leopoldina Šporclová (1910 až dosud.)
 Posloupnost předsedů míst. škol. rady: Josef Pospíšil (1871–83), Josef Kabela (1883–1906), Josef Tuček (1906–09), Karel Jelínek (1909 až dosud). Posloupnost školdozorců míst.: Antonín Pospíšil (1873–1901), Josef Tuček (1901–05), Karel Jelínek (1905–1909), Antonín Pospíšil (1909 až dosud).

Dějiny a tvrz.

Hlízov (původně Hlídov⁷⁴⁾ patří mezi nejstarší osady v okolí; náležel již v XI. století k župě oldříšské.⁷⁵⁾ Obyvatelé „hlízalů“ hranice župy té proti mocné župě čáslavské, odtud jižně se prostírající. V listinách připomíná se po prvé, když darován byl českým pánem Miroslavem novému klášteru sedleckému. Klášter byl v držení Hlízova do r. 1421, ale někdy jej zastavoval nebo pronajímal. Jedno takové pronajetí stalo se Jakubovi Wilmanovi, Horníku. R. 1407 měl statek pronajatý Jan ze Stuhařova a r. 1417 Jan z Malešova na šest let.⁷⁶⁾

V husitských válkách dal císař Zikmund v pondělí před sv. Lucí r. 1436 zapsati Hlízov Petrovi z Bydlína. Po smrti jeho r. 1444 dědil statek Hlízov syn jeho, Zdeněk z Bydlína, a ještě r. 1454 práva svá k němu dokazoval. Král Ladislav Pohrobek zapsal na Hlízově 200 kop grošů Janu Hrabaňovi z Přerubenic a zápis ten král Jiří r. 1459 Hrabaňovi nejen přisoudil, nýbrž ještě 300 kop a dva človéky připsal⁷⁷⁾ a král Vladislav také zápis tyto potvrdil. Synové Hrabaňovi Mikuláš a Jaroslav postoupili po smrti otcově r. 1500 statek Hlízov měščenínu a suken kroječi Rehořovi na Horách Kutných. Po smrti Rehořově zdědila Hlízov s příslušenstvím manželka jeho Alžběta. Ta provdala se již r. 1510 za Jana Hrabaně z Vlkánova, suken kroječe ze Starého Města pražského, ale ten po roce zemřel.⁷⁸⁾ Pozůstalá po něm bezdětná vdova Alžběta z Vlkánova obrátila statek ten na milosrdné skutky⁷⁹⁾ a zřídila kšaftem o Hlízovu, jak následuje:⁸⁰⁾ „...Naposlady oznamuji, že mám dvě vsi, jednu zápisnou, řeč. Hlízov, s jejím příslušenstvím, s listy zápisu a dobrými vôlemi na ni svědčícími.

O té vsi takto řídím a ustanovuji poručníky svými (Václav Burjanov, Bohuslav Janovský ze Suchotlesk a pan Zach Chrudimský), dávající jim plnou moc a právo, jako bych na to zvláštní list dobré vůle učinila, aby oni, když přijde vejplata její, ty peníze obrátili vedle jiných platův tu, kdež se jim poroučí. I přišla-li by vejplata vsi Hlízova, to aby obrátili upřímo pro milý buoh na skutky milosrdné za spasení duše mé a manželův mých i jiných duší věrných křesťanuov, jinak toho nečiníce, jakž jim toho věřím docela a úplně, a to aby učinili pro odplatu boží; pak-li by toho neučinili, pán buoh toho bud' věčná pomsta nad nimi.“ — Avšak po letech potomci týchž poručníkuov sami sobě ten statek zosobili dědičně, aniž se vejplata vsi Hlízova vykonala a tak tomu kšaftu se zadosť nestalo.

⁷⁴⁾ Podstránský: Hlízov odvozen od zakladatele, který se zval Hlíd anebo Hlíděk, Hlída — kdo hlídá — hledí si čeho. A protože hlízovští hlídali, „Hlízovem“ osada jejich nazvána.

⁷⁵⁾ Ledr, Děje Nov. Dvorů.

⁷⁶⁾ Ledr: Děje Nov. Dvorů.

⁷⁷⁾ Arch. český XIV, a vorl. arch. 1464 č. 116.

⁷⁸⁾ Hradv a zámky XII.

⁷⁹⁾ Dačický I. 118. 17. listopadu 1511. — Arch. kutn. č. 127. červ.

⁸⁰⁾ Také část dostala se kutnohorskému špitálu.

O tento kšaft i jmenovitě o právo majetku na Hlízov veden byl později rozsáhlý spor, z něhož my následující uvádíme: Kateřina z Vartmberka podala na zemský soud žalobu na Jiříka Zacha z Chrudimě na Horách Kutných z té příčiny, kdež jest někdy Václav Litovský z Svinař, manžel její, poručníkem byl učiněn nad statkem někdy Alžběty Hrabaňové z Vlkanova, a to slavné paměti králem Vladislavem na jistý způsob, tak jakž též majestát na to témuž někdy Václavovi Litovskému na Budíně 12. dne měs. května 1511 (Org. perg. arch. místodrž. v Praze) daný, plněji svědčí, a též někdy Alžběta Hrabaňová též statek na milosrdné skutky jest byla zřídila a on že jest téhož statku v držení vešel po smrti Zacha z Chrudimě, otce svého, kterýžto statek na těchto všech zejména jest: totiž ves Hlízov, ves Kořenice a ves Bořetice, žádajíc též Kateřina, aby on Jiřík jí téhož všeho statku postoupil etc., jakž obelání před J. Mstní pány a vladykami plně svědčí. Tu páni JMK a vladyky na plném soudu, slyševše strany a jich z obou stran pře líčení, dsky dání JMK poručenství, kšaftu, náležit a svědomí, toho všeho s pilností pováživše, taktó o tom naléztí ráčili.

„Poněvadž se to v kšaftu někdy Alžběty Hrabaňové z Vlkanova našlo a vyhledalo, že statek svůj zápisný i dědičný, zejména ves Hlízov, Kořenice a v Bořeticích dva člověky a louku týmž kšaftem na jiné způsob mocně dává a poručí někdy Václ. bratru Burianovu, Bohuslavu Janovskému z Suchotlesk a Zachařovi, jinak Zachovi, poručníkům svým, ježto tudy, aby JMK král Vladislav slavné paměti měl nad tím poručenství jiným mimo tento kšaft a statek zřízený dávatí, to JMK proti zřízení zem. o nápadích učiněnému a stvrzenému učiniti jest nemohl, a tak tudy a tím dáním na někdy Václava Litovského z Svinař ani na Kateřinu z Vartmberka jest nic nepřipadlo; z těch příčin dává se jemu, Jiříku Zachovi, proti též Kateřině za právo, tak že on, Jiřík, jí, Kateřině tím, z čehož jeho obelala, povinován není.“ Stalo se v úterý před sv. Primem, léta MV^{CXXXIX} (3 Juní) ⁸¹⁾.

A Hlízov skutečně zůstal v držení poručníka Zacha Chrudimského a syna jeho Jiříka Zacha. Po smrti Jiříkově dědily Hlízov sestry jeho Mandalena, Anna a Saloména z Újezda. Ty se r. 1547 rozdělily tak, že každá obdržela díl vsí a jistých dědin.

Až do této doby stála v Hlízově tvrz. Poněvadž dlouhá léta v ní nikdo nebydlel, pustla tak, že vůbec již za obydlí sloužiti nemohla.

Sestry z Újezda měly po rozdělení mnohé nepřijemnosti; vytýkalo se jim, že se nespravedlivě ve Hlízov uvázaly. Aby se z nařčení toho očistily, dokoupily ves Hlízov dědičně s Jiříkem Ursínem z Vladoře, manželem Salomeny z Újezda. ⁸²⁾ Obě sestry starší provdaly se do rodiny Šatných z Olivetů. R. 1584 skoupila některé díly z dědictví hlízovských majitelů Johanka Šatná z Podivic a též byla manželka Jiříka Šatného z Olivetu, úředníka mince horní, kterýž s bratrem svým Janem starším některé podíly hlízovské v držení měl. Bratři nehrubě se snášeli a o majetek stále se přeli a soudili a také jednoho dne roku 1592 — jako pro výstrahu boží z tohoto světa povolání byli. Dačický k tomu dokládá: „Tak je sám pán buoh spokojiti a to mezi nima přetrhnutí ráčil.“ ⁸³⁾

Jiřík zůstavil tři synů, Jana, Václava a Mikuláše. ⁸³⁾ Aléna, vdova po Janu, starším, dítek nemajíc, dědictví své postoupila Jiřímu Hášovi z Újezda a na Nebovidech r. 1593.

⁸¹⁾ Pozůstatky Emlerovy I. 389.

⁸²⁾ Dačický II. 37.

⁸³⁾ Tito bratři žádali, aby mohli volně naložiti s kolaturou oltáře sv. Petra a Pavla v Hoře Kutné u Matky Boží na Náměti. (Dsky zem. kvatern. č. 48., fol. M 15.)

*Ta v r. 1547
Klára: manželka
Jana Šatného
z Olivetů
je půl vsi.*

Ten uvázav se v něj, viděl, že věřitelové doléhají prudce na zaplacení, způsobil, že ten díl Hlízova r. 1595 koupil od komisařů k tomu nařízených nejvyšším soudem purkrabským Jan ml. Šatný z Olivetu a manželka jeho Zuzana, rozená z Kosmáčova. Při této koupi takto se díl ten popisuje: „Hlízov, dědina a svob. dvůr s kmetci, luka a porostliny s dílem lesa Ludranského, jinak luhem řečeným, při Labi, s dílem strouhy, po kteréž se uhlí k horám J. M. císařské plaví i s pastvištěmi, „panskými“ řečenými.“⁸⁴⁾

Týž Jan ml. koupil r. 1601 od bratra svého Václava Šatného z Olivetu a na Hradenině druhý díl Hlízova — totiž dva dvory poplužné s „tvrzištěm starým“ s příslušenstvím.⁸⁵⁾ Rok před tím zemřela mu manželka Zuzana a on, oženiv se po druhé, pojal za manželku Elišku Mirkovou ze Solopisk. Jan Šatný zemřel r. 1604, zůstaviv tři nezl. děti, zplozenou s touto druhou manželkou a sice: Jetřicha, Alžbětu a Johanku. — Za poručníka ustanoven jim neženatý strýc Václav, který Hlízov spravoval. Když Václav r. 1611 zemřel, převzala správu Hlízova jich matka Eliška, která již té doby za Jindřicha Rozenhága⁸⁶⁾ provdána byla a vedla ji do zletilosti nejstaršího syna Jetřicha, který r. 1619 se ženil s pannou Esterkou, roz. Skalskou z Dubu.⁸⁷⁾ A tak se stal 27. Decembris 1619 držitelem Hlízova. V touž dobu ale mínil Hlízov koupiti Kašp. Mel. z Žerotína (Arch. zem.), ale koupě se neuskutečnila.

Toho času vzbouřili se stavové čeští proti Ferdinandu II. Jetřich Šatný z Olivetu sloužil ve vojstě stavovském a padl v osudné bitvě na Bílé Hoře. Esterka, jeho manželka, provdala se za Jana Ludvíka Pagaje a brzo po té, když Pagaj zemřel, za Filipa Jakuba Engelmayera a spravovala sama zboží hlízovské, kteréž pak po smrti své dceři Alžbětě zanechala. Po smrti Estery, matky Alžbětiny, prozradil její třetí manžel Engelmayer, že Jetřich Šatný, první manžel Esterin, bojoval ve vojstě stavovském proti Ferdinandovi II., a tu statek Hlízov r. 1636 byl v pokutě ujat a svěřen k opatrování Adamovi Rotlebovi ze Zaboklik. Tenkrát se více dědiců i věřitelů ucházelo o Hlízov, mezi nimi i opat ze sedleckého kláštera, který na něm 600 kop míšenských pohledával.⁸⁸⁾

A tak ten statek, jak výše řečeno, ujat a spravován byl rozhodnutím z roku 1636 k rukám císaře a jménem jeho prodali jej komisaři k tomu zřízení Ferdinand Robmchap ze Suché, Václav rytíř Věžník a Litmír Obitecký z Obitec 30. května 1653 Alžbětě Čejkové, roz. Pagajové, dceři po t Esterce Šatné z Olivetu. Nyní teprv nastaly zmatky mezi věřiteli na Hlízově. I učiněno narovnání v ten smysl, že Alžběta Hlízov do své smrti držeti, ale Václ. Březkému z Ploškovic a Ondřeji Borovaňskému vězíci dluh po 2000 zl. ročně spláceti bude. Tento dluh postoupili s právem na Hlízov zmínění pánové Adamovi Janovi Šofmanovi z Hemrlesu, kterýž po smrti Alžbětině r. 1657 jako přední věřitel odhadem také Hlízov obdržel. Šofman připojil Hlízov ke Konárovicům a Veltrubům, tenkrát již svěřenským statkům Šofmanovým.

Adam Jaroslav Šofman z Hemrlesu pocházel z rodiny původně německé, jež v XVI. stol. přišla do Čech a držela statky v Plzeňsku a Klatovsku a tu se počestila. R. 1618—20 byl mezi stavy odbojnými a r. 1622 byl odsouzen ke ztrátě cti, hrdla a statku, ale prchl za hranice. Teprvé r. 1639 se Švédy se vrátil. R. 1654 držel dvůr v Pískové Lhotě a potom s manželkou svou Johannou

⁸⁴⁾ Ledrovy Dějiny Nov. Dvorů.

⁸⁵⁾ Hrady a zámky.

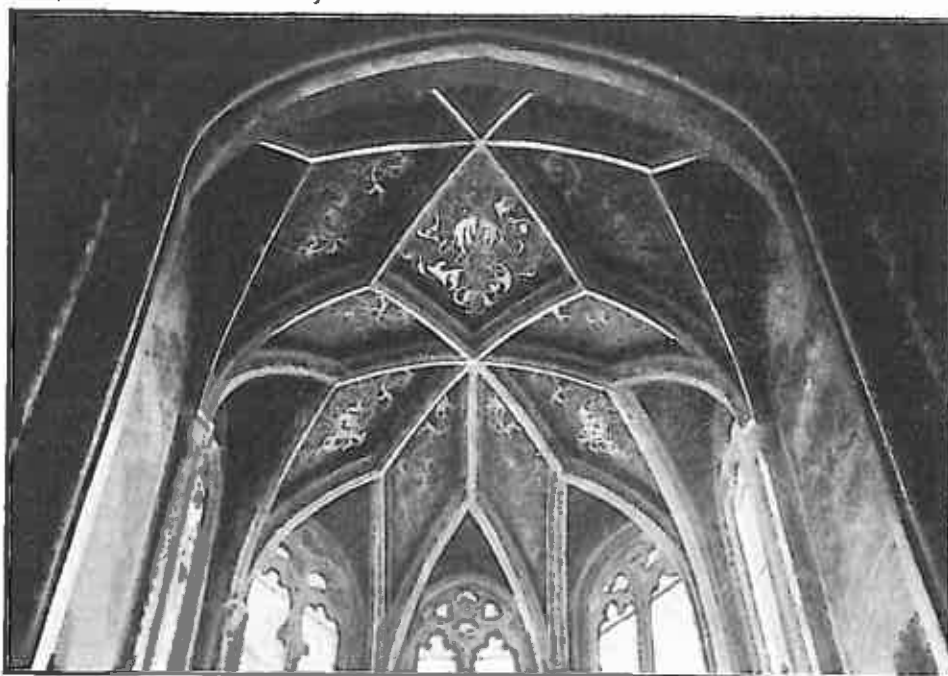
⁸⁶⁾ Děje Ledrovy.

⁸⁷⁾ Dačický, II. 192.

⁸⁸⁾ Bílkovy Dějiny konfiskace 585.

Polyxenou Mitrovskou z Nemyšle statek Zbislav. Byl též hejtmanem kraje čáslavského. Ve svých spisech do Kolína zavedl jakožto novotu v jazyku českém neobvyklou — „vonikání“.

Šofman byl zámožný. Oblíbil si Konárovice, vystavěl tam pěkný zámek, ves pomalu osazoval poddaným lidem hlízovským. Z Konárovic a Hlízova utvořil rodinný fideikomiss. Zemřel r. 1669 a pochován v kryptě u kapucínů v Kolíně. Před svou smrtí ustanovil, aby z nadace bylo v Konárovicích chováno 6 lidí z Hlízova nebo z Konárovic a na každého aby z panského důchodu

Hora Kutná: Vlašský dvůr: Klenba královské kaple. (Str. 14. a 33.)

vycházelo měsíčně po čtvrti hrachu, krup hrubých a drobných a mouky výrazní, dva žejdlíky soli a libra másla, týdně po 2 čtvrtcích mouky na chléb, k neděli a svátkům po půl libře masa, na den půl pinty piva bílého, na rok po soukeném šatu, páru střevících, dvou košilích a 5 zl. rýnských; všem pak spotřebu dříví.

Statky tyto zůstaly rodině té do r. 1736, kterýmžto rokem rod Šofmanův po meči vymřel. Reskriptem císařským daným ve Vídni 21. srpna r. 1736, bylo povoleno, aby svěřenské statky tyto v nesevěřenské proměněny byly a dcery Šofmanovy aby se o ně rozdělily. Statek odhadnut na 55.000 zl.⁸⁹⁾

Hlízov připadl Kateřině Šofmanové z Henrlesu, provdané za pana z Vidersperku a tak stal se Hlízov opět samostatným panstvím nepodléhaje v ničem ani statku konárovicickému, ani veltrubskému, na kterýchžto statcích vládly sestry Kateřininy.

⁸⁹⁾ Ledrovy Dějiny Nových Dvorů.
Kutnohorsko II.

Táž majitelka postavila ku potřebě své na Klejnarce mlýn, kde již dříve splav stával. Kateřina z Vidersperku prodala Hlízov r. 1741 Václavu rytíři Klusákovi z Kostelce, a když ten r. 1752 — jsa poslední potomek toho rodu — zemřel, pochován jest v klášteře sedleckém, jehož byl nemalým dobrodincem.

Po něm držela Hlízov manželka jeho Anna Maria, roz. Kaučová z Kaučic, kteráž r. 1757 ve stáří 78 let zemřela a statek Hlízov svému strýci rytíři Antonímu Jestřibskému z Riesenburka a třem jeho sestřím odkázala tak, aby Jestřibský Hlízov podržel a sestřím podíly vyplatil.

R. 1761 byl Jestřibský prohlášen za plnoletého a nařizeno mu, aby dle kšaftu Hlízov ujal a dluhy i sestřím podíly vyplatil. V r. 1784 shořela Jestřibskému celá úroda a on v tak špatné poměry peněžní uvržen, že mu bylo Hlízov r. 1786 Václavu Janovskému, měštěninu kutnohorskému, prodati. Janovský prodal statek Hlízov r. 1791 Janu Rudolfovi hraběti Chotkovi z Vojnína za 81 tisíc zlatých stříbra. Hrabě Chotek připojil zboží hlízovské k svému panství novodvorskému, od kteréž doby sdílí Hlízov osudy Nových Dvorů.

Zámek a kaple.

V Hlízově jest dvůr se zámečkem a kaplí. Dvůr nebyval však za starodávna na témž místě, jako dnes, nýbrž na tak zvaném „Dvořišti“ za nynějším hostincem č. pop. 48. Tam býval také pivovar a vinopalna. Nynější zámek postaven jest ve století XVIII. na místě pusté tvrze. Stavba slohu copového nevyniká nijak výstavností svou nad obyčejný městský dům; toliko vízka prozrazuje, že to nějaká neobyčejná budova. Anna Ludmila Sofmanová, provdaná za Robinhapa ze Suché, vystavěla při zámečku r. 1746 kapli 14 pomocníků, nábytkem ji opatřila a na opravu její vysadila jistinu 100 zl. stříbra. Sama nebyla majitelkou Hlízova, ale vystavěla ji na památku otce svého. Na vychování českých, šlechtických slečen u Voršilek v H. K. založila nadaci z 2500 zl. stříbra. V kapli nad oltářem visí bezcenný obraz z r. 1762 s podpisem Prendl.⁹⁰⁾

Dodatek.

Od XIII. století, jako všude bylo, upadali majitelé dědin (dědinníci) v poddanost vrchností svých, tedy zde v poddanost kláštera sedleckého, stavše se kmety, t. j. sedláky, vzdělávající pole klášterní a užívající jich za jisté poplatky, úroky a služby. Klášter sedlecký zde měl právo politické, moc policejní a soudní, tak že lid poddaný byl podroben jenom soudu opata a jeho úředníků. I právo hrdelní obdržel klášter sedlecký — 15. září 1331 od Jana Lucemburského. Poddanství utuženo v XVI. stol., když vládli v Hlízově Hrabaňové a Ursínové, ale hrdelní právo nebylo více žádnému majiteli mimo klášteru propůjčeno.

Od r. 1804 táhl se neblahý spor tak zvaných 20 podílníků mezi domkáři, chalupníky a sedláky asi o 200 korců polí. Podílníci, k nimž i vrchnost náležela, zvali se starousedlíky, chtějíce majetek ten výhradně pro sebe. Tomu opřeli se nejprve chalupníci a potom i domkáři. A když přece r. 1870 po velkých soudních procesech záležitost ve prospěch starousedlíků, k nimž potom i chalupníci připočítáni byli, se vyřídila, obdržel hrabě Chotek, jako podílník, polovici těchto pozemků a o druhou polovici rozdělili se a ku svým polím připojili ostatní starousedlíci a chalupníci. Poté zdvihli se domkáři, nechtějíce obecních přírážek platiti, až po velikých bouřích soudně k tomu přinuceni byli.

Nepatrný zbytek pozemků bývalých starousedlíků koupila v exekuční dražbě obec hlízovská r. 1893.

Milostivé vrchnosti, jako všude jinde, lid poddaný utlačovali. Největším takovým utlačovatelem svého poddaného lidu v Hlízově byl Jestřibský z Riesenburku, kterýž chud byl a chtěje zbohatnouti lid tuze berní pronásledoval.

⁹⁰⁾ Myně byl až do nedávna připisován Petru Brandlovi, ale letopočet úmrtí Brandlova 1735 nás z mylky té vyvedl.

Z panství svého, které Janovskému, měštěninu kutnohorskému, prodal, odešel jako nejchudší rab. Rok 1848 osvobodil všude lid od jha poddanského a sedlák hlízovský stal se samostatným, svobodným vlastníkem hroudy, kterouž dříve jen jinému obdělával.

Hlízov náleží farou do Sedlec, pošt. i telegr. do Starého Kolína, četnickou stanicí do Hory Kutné, obvodem zdravotním do Nov. Dvůrů, kamž se přispívá 398 K. Nejbližší nádraží jest Sedlec-Hora Kutná na dráze severozápadní, případně Starý Kolín, státní dráha. Obec obdržela povolení na osobní zastávku v místě, která 1911 vstoupila v život.

HLÍZOV MLADÝ.

Asi čtvrt hodiny pod Hlízovem na levém břehu říčky Klejnarky stojí řada domků, které nade mlýnem proti vodě poznenáhlu povstávaly. Jest to Mladý Hlízov.

Na říčce Klejnarce býval splav a toho splavu využila Kateřina Sofmanová z Hemrlesů, manželka pána z Vidersperka, a vystavěla tu ku své potřebě mlýn. Stalo se tak v prvé polovici XVIII. století. Nynější majitel mlýna Václav Brynych, rolník v Hlízově, mlýn dokonale přestavěl a nejnovějšími moderními vymoženostmi opatřil.

Mladý Hlízov má 15 domů (jejichžto číslování jest pokračováním obce hlízovské) s 68 obyvateli, kteří se živí malorolnictvím a nádenictvím.

HOŘANY.

Na hranicích hejtm. kolínského, 4 km severozápadně Hory Kutné, leží po obou stranách okresní silnice vesnice Hořany. Malý potok — zvaný „Hořanský“ — sbírá prameny v severním katastru obce, probíhá ves, pak jižně pod obcí sesiluje se novými pramenky a spěje do sousedního okresu k Čertovce, k Libenicům a ku Labi. Až na jeden pramen vyschnou každého léta všechny prameny a z toho živého pramene zařídili Hořanští vodovod v ceně 9500 K a rozvedli sobě vodu do všech obytných i hospodářských místností. Rybníky jsou v obci dva a sice: Obecní na „Dolíkách“ a rybník „Moravcův“ pod obcí.

Hořany mají 29 pop. čísel se 182 obyv., z nichž jest 12 evang. reform. Domy stojí z polovice v jedné řadě — podél okr. silnice — a druhá polovice po různu anebo v zahradách a stavěny jsou skoro naporád z tvrdého materiálu. Obec dělí se v tyto části: Dolejší, Hořejší a u Kapličky. Obyvatelstvo živí se rolnictvím a nádenictvím. Nejstarší rodiny v obci jsou: Moravcova, Chadrabova, Bruthansova, Miškovských, Truhlářova, Kadeřábkova a Wernerova. Mládež chlapecká po vyjití ze školy jde na studie středních, hospodářských i řemeslnických škol, dívky učí se pracím ručním a vedení domácího hospodářství. Z řemesel jsou zastoupeni: kolář, kovář a krejčí. Nábytek i kroj jest vesměs moderní. Některé starobylé věci památné věnovány byly do musea kolínského a kutnohorského.

Obecní jmění skládá se z 18 ha 62 a a 67 m² polností, pastvin a cest a asi 57 a lesa, z čehož se platí 83 K 61 h přímé daně. Výměra celé obce obnáší 217 ha a 14 a, za něž obec odvádí 2676 K 78 hal. daní. Jména tratí: na Cryčicítce, na Šestnáctých, za Kotrbou, na Lomenici, na Měchuře, nad Obickou, na Okolku a ve Vlčích horách. Vlčí hory táhnou se od Opatovic kol obce po straně západní a ač obec sama leží v utěšené dolině, tož přece na straně jihovýchodní vypíná se těsně nad obcí vrch „Kuklík“ 357 m. nad Adrií. Osada jest hojně stromovím osázena, hlavně ovšem hrušněmi, jabloněmi a třešněmi. Kol osady jest vysázeno ovocných stromů na půlšestatisíce a majitelé i obec pečují velice o jich rozmnožování a také zachování.

Deště přicházejí z pravidla od západu, taktéž bouřky a kroupy, kteréž v r. 1885 obec tak stihly, že v několika minutách bylo obilí zničeno a stromy stály úplně holé. Ovoce i s větviemi leželo na zemi; v domech okna vytlučena a tašky i břídlíce na střeších rozbity. Od té doby navštívily kroupy obec několikrát, ale bez vážnějších škod.

Nemoci nakažlivých — leč ojedinělých — u dětí, v obci nebylo. Cholera řádila jen v r. 1866 a dosti krutě.